

Андрій Володимирович Ревуцький (ад'юнкт)

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, Київ

ВІДНОСНА ПЕРЕВАГА ЯК ГОЛОВНИЙ ФАКТОР ЗАВОЮВАННЯ АБСОЛЮТНОЇ ПЕРЕВАГИ У ВІЙСЬКОВОМУ КОНФЛІКТІ

Ця стаття розкриває важливість здобуття переваги на підготовчій та початковій стадіях військового конфлікту (відносної переваги) для здобуття абсолютної переваги в цілому, що, у свою чергу, є необхідною умовою для отримання перемоги в збройному конфлікті. У статті окреслені процес підготовки спільної військової операції Силами спеціальних операцій (ССО) та інформаційних операцій (ІО) з метою завоювання відносної переваги на етапі її планування та необхідність завчасної підготовки й розробки певної кількості моделей дії за різних умов обстановки. При плануванні та проведенні операції важливу роль у забезпеченні інформацією підрозділів (частин) ССО та ІО відіграють дані з різних джерел розвідки та попереднє практичне відпрацювання дії кожним військовослужбовцем (групою) до автоматизму. Важливим питанням у завоюванні відносної переваги є її утримання протягом певного часу, оскільки її втрата може призвести до непередбачених наслідків і, зрештою, втрати ініціативи в бойових діях.

Ключові слова: відносна перевага, абсолютна перевага, розвідка, інформаційна операція, цикл прийняття рішень.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій

Зіштовхуючись з великою кількістю викликів та загроз складного, динамічного середовища безпеки 21 століття, військова організація держав вимушена адаптуватися, ініціюючи процес трансформації військової сфери, частиною якої стають революційні зміни у воєнному мисленні, організації, доктрині, стратегії та тактиці, які відображаються в способах і принципах ведення спеціальних операцій у сучасних конфліктах. Зокрема, сучасним воєнним конфліктам притаманні такі риси: підвищення ролі політичних, економічних, інформаційних засобів під час підготовки й у ході воєнного конфлікту; збільшення ролі інформаційно-психологічних операцій у досягненні цілей воєнних конфліктів; створення коаліційних і багатонаціональних сил; залежність політичного рішення щодо участі у воєнному конфлікті від суспільної думки на внутрішньому та міжнародному рівнях; збільшення питомої ваги дій у повітряно-космічному просторі та розширення їх масштабів; постійне вдосконалення форм і способів ведення збройної боротьби, зокрема асиметричних дій; широке застосування новітніх систем озброєння та військової техніки, високоточної зброї, засобів повітряного нападу, розвідки та радіоелектронної боротьби; підвищення оперативності та якості управління в результаті переходу до глобальних інтегрованих автоматизованих систем управління військами й зброєю; високий ступінь одночасного ураження військ і об'єктів на всю глибину ведення воєнних дій, широкий і швидкий маневр військами (силами) і вогнем, використання мобільних угруповань військ (сил) [1]. Теорія спеціальних операцій впливає з того, що разом з підвищенням ролі політичних, економічних, інформаційних

засобів в ході воєнного конфлікту в теперішній час і відбуваються радикальні зміни та зрушення в теорії й практиці ведення війни, які показують, що успіх війни (операції) в основному залежатиме від здобуття переваги на підготовчій і початковій фазах конфлікту з подальшим її утриманням. У цій статті розглянемо спільне застосування ССО та ІО як зручного інструмента для здобуття й утримання переваги на початкових стадіях конфлікту.

Одним з перших провів дослідження щодо важливості отримання відносної переваги під час бою та використання ССО В. Макравен у своїй роботі «Теорія спеціальних операцій» у 1993 році [2]. У цій праці автор визначив відносну перевагу як «потенціал, яким володіють наступальні сили (як правило, менші за чисельністю, та які діють на території противника) для отримання вирішальної переваги над більшим за чисельністю та краще підготовленим до оборони противником». Згідно з його теорією відносну перевагу визначають три основні властивості: відносна перевага досягається на початковій стадії бою; відносна перевага повинна бути стійкою, щоб гарантувати перемогу; якщо відносна перевага втрачена, її важко відновити.

У вищевказаному дослідженні автор посилається на конфлікти періоду 1930 - 1970 років, у яких бойові дії відбуваються за класичною схемою військової операції. Під час опису та пояснення цих операцій В. Макравен посилається лише на можливість раптовості та швидких дій ССО у військовому конфлікті. Однак залишилися поза увагою ефекти непередбаченості дій в операції, важливість проведення інформаційної операції на всіх етапах конфлікту, розрахунки ймовірності здобуття перемоги, економії сили та попередньої підготовки операції. Сучасні конфлікти за природою протікання та можливими негативними наслідками вимагають більш чіткого

планування операції з урахуванням усіх можливих чинників, попередньої підготовки, детального вивчення не тільки природно-географічних умов району майбутніх дій, а й ментально-етнічних, політичних, економічних та інших важливих чинників. Крім того, В. Макравен у своєму дослідженні виокремив лише шість основних принципів спеціальних операцій, однак сьогодні, враховуючи тенденції у збройній боротьбі, ці принципи дещо змінилися.

В умовах швидкоплинності бойових дій на перше місце стає здобуття переваги на початковому етапі, тому головне місце посідає завоювання певного елемента переваги – відносної переваги.

Формулювання мети статті. Виклад основного матеріалу

Метою цієї статті є окреслення порядку здобуття відносної переваги на початковій стадії конфлікту.

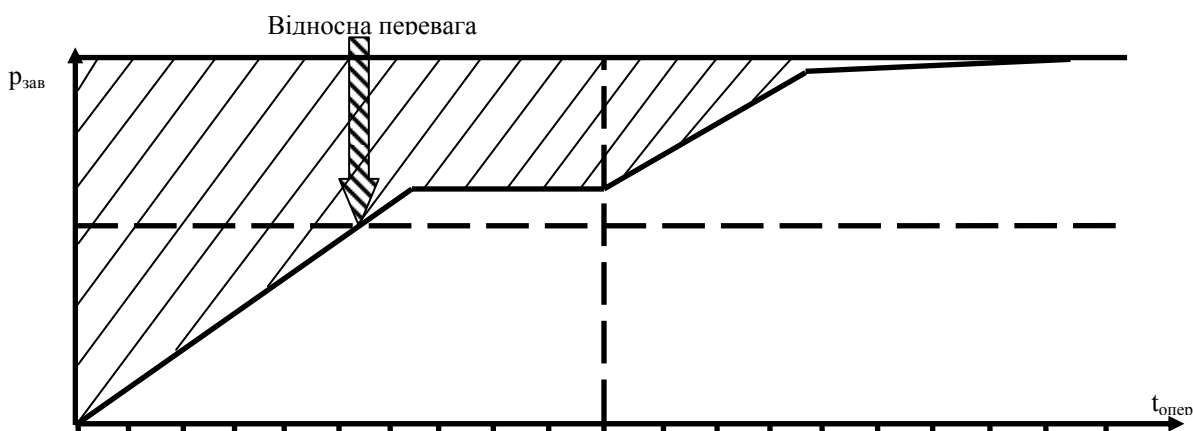
Здобуття відносної переваги як і планування операції починається задовго до реального її початку збором та аналізом інформації про район майбутніх дій, його географічні особливості, обладнання у фортифікаційному відношенні, економічного стану, суспільно-політичного клімату, політичних партій і рухів. Дуже важливо вести спостереження за районом (об'єктом) тривалий час та отримувати інформацію з різних джерел. Це дозволить підтвердити отриману інформацію та виявити тенденції розвитку обстановки в регіоні (функціонуванні об'єкта), що в подальшому може бути використано для прогнозування її розвитку. Після оцінки району майбутніх дій визначаються об'єкти, вплив на які дозволить значно знизити бойовий потенціал противника та забезпечить завоювання відносної переваги.

Перед фактичним початком проведення операції має бути зібраний і проаналізований максимально можливий об'єм інформації, яка б

дозволила ретельно розіграти всі можливі ситуації за різних умов обстановки. Практичне відпрацювання заходів перед початком операції є дуже важливим для майбутніх дій. Достатньо ефективним способом підготовки до майбутньої операції є створення певної кількості моделей дій за різних умов обстановки, які включають в себе весь алгоритм дій кожного військовослужбовця. Відпрацювання алгоритму до автоматизму дозволить значно економити час на прийнятті рішень.

Початкова фаза операції є самою важливою для досягнення відносної переваги. З початком проведення операції визначається об'єкт (район) дій, захоплення (виведення зі строю, знищення) якого знизить потенціал противника або відверне його увагу від напрямку головного удару. Це може бути досягнуто різними способами. Наприклад, може бути використана омана для того, щоб відвернути увагу сил противника від району дій, або можна нанести відволікаючі вогневі удари по другорядним позиціям для того, щоб основний удар спрямувати на його найбільш важливі об'єкти. Вогневі удари можуть бути нанесені як безпосередньо силами ССО, так і артилерією та авіацією, наведення яких будуть забезпечувати навідники зі складу загонів ССО. Нарешті, Ю можуть допомогти уповільнити реакцію противника, тим самим дозволити ССО виконати поставлені завдання швидко, без істотних перешкод їхнім діям.

На рис. 1 зображено графік загальної відносної переваги. На вісі абсцис позначено час ($t_{\text{опер}}$), а по вісі ординат – ймовірність завершення місії ($p_{\text{зав}}$). Перетин цих двох осей є точкою вразливості, коли нападаюча сторона досягає першої лінії оборони противника. Площа вразливості є «функцією завершення місії раніше запланованого часу». З моменту завоювання відносної переваги та наближення до кінцевого етапу ймовірність провалу операції зменшується.

Графік 1. Відносна перевага досягнута перед досягненням цілей операції

Таким чином, досягнення відносної переваги дозволяє значно підвищити ймовірність отримання

вирішальної переваги в конфлікті на власну користь і, як наслідок, отримати перемогу.

Основними інструментами її досягнення є: Ю як невід'ємна частина операції від її початку до завершення, розгортання всіх видів розвідки, що дозволяє заздалегідь викривати діяльність противника та створювати йому перешкоди, висвітлення в ЗМІ військової діяльності або потенційного розгортання угруповання, висока роздільна здатність супутникових знімків, які дозволяють отримати інформацію про дії в будь-якій точці земної кулі, крім того, джерелами швидкого й безпечного поширення потрібної інформації можуть виступити представники дипломатичних місій, використовуючи електронну пошту.

Також проведення спеціальних операцій включає в себе більше ніж просто знищення чи виведення з ладу об'єкта. Це може бути отримання нових перспективних зразків озброєння, повернення захопленого озброєння або людей. Використання основних своїх можливостей, таких як раптовість, швидкість, автономність, ведення інформаційних операцій та робота з місцевим населенням, буде сприяти швидкому отриманню відносної переваги. Обізнаність в особливостях регіону дій, його традиціях, культурі тощо дозволяє отримати підтримку дій з боку місцевого населення, схилити його на свій бік. Знання та досвід ведення бойових дій є достатніми для навчання й підготовки партизанських загонів, поодиноких груп серед місцевого населення. Власне, підтримка місцевого населення також забезпечує підтримку відносної переваги протягом тривалого часу, що, у свою чергу, є необхідним для розвитку успіху. І навпаки – втрата відносної переваги значно ускладнить завоювання переваги взагалі й може стати провалом військової операції.

Проведення Ю для завоювання та підтримки відносної переваги

Рішення, які приймаються противником, мають прямий вплив на успішне проведення операції ССО. Зміст рішення противника та швидкість, з якою воно прийнято, має істотний вплив на завоювання переваги. Це, у свою чергу, створює загрозу для завоювання відносної переваги. Таким чином, створення перешкод противнику в завершенні чергового кроку в циклі прийняття рішення може призвести до втрати його переваги. Інформаційні операції можуть здійснювати вплив як на зміст рішення, так і на швидкість його прийняття шляхом руйнування або порушення будь-якої стадії циклу прийняття рішення.

Час є важливим чинником на кожному етапі циклу рішення, особливо у середовищі, що змінюється. Не дивлячись на те, що для прийняття рішення необхідні час та інформація, варто водночас позбавити противника можливості збору необхідної інформації, що збільшить час, необхідний для прийняття рішення. Оскільки для збору інформації необхідна більша кількість часу, то можливість своєчасного прийняття рішення втрачається. Затримка прийняття рішення може

призвести до дії, яка є неправильною, оскільки обстановка в наступний момент може змінитися. Ця затримка може також призвести до того, що проблема стане некерованою і виросте до масштабів кризи. Запобігаючи або затримуючи рішення та наступну дію, можна отримати відносну перевагу. Таким чином, доцільно звернути увагу на способи зриву чи маніпулювання здатністю противника приймати та реалізовувати свої рішення.

Хоч порушення будь-якого кроку й може мати руйнівний вплив на подальші кроки, це не завжди може бути результативним. Наприклад, незважаючи на те що розвідка чи інша дія в циклі проведення операції затримані, противник може завершити інші кроки в циклі швидше, як тільки він збере мінімально необхідні дані. Адже той самий алгоритм можна застосувати до іншої частини циклу. Це означає, що немає абсолютної швидкості циклу, але швидкість кожного етапу має важливе значення.

Важливо зазначити, що порушення одного з етапів циклу може призвести до аналогічного ефекту щодо отримання переваги, наприклад порушення наступного кроку. Так, обмеження противника у веденні розвідки та можливості приймати рішення може призвести до розширення відносної переваги, це відбувається тому, що кожен попередній крок впливає на наступний крок.

Ю створюють перешкоди веденню розвідки противником багатьма способами, вони є необхідними як для забезпечення та підтримки безпеки операції, так і для раптовості дій. Крім того, психологічні й спеціальні дії, окрім створення перешкод для ведення розвідки противником, примушують його відмовитись від неї.

Безпека операції є найбільш важливим завданням Ю на етапі планування самої операції. Провал етапу забезпечення безпеки операції призводить до катастрофічних ризиків: район вразливості збільшується та ймовірність виконання завдання наближається до нуля; досягнення відносної переваги стає практично неможливим.

Найбільш ефективним способом завоювання відносної переваги є нав'язування противнику власного сценарію ведення військової операції. Порушуючи та створюючи перешкоди у радіоелектронних системах противника, можна ефективно його «осліпити». Це може бути досягнуто з використанням шкідливого програмного забезпечення радіоелектронної боротьби та вогневого ураження. Ті ж самі методи виведення з ладу можна використовувати при нападі на лінії зв'язку, що, у свою чергу, порушить процес передачі здобутих даних, віддання наказів та буде наслідком затримки прийняття рішення на подальші дії. Проведення вищевказаних дій не є абсолютним для виключення ведення розвідки противником та досягнення необхідного ефекту.

Психологічні операції, які будуть підтримані спеціальними діями на об'єктах противника, можуть з більшою вірогідністю виключити ведення ним розвідки як важливого виду бойового забезпечення.

Перший метод полягає в забезпеченні противника хибними даними шляхом впливу на зовнішні датчики технічних засобів розвідки. Військовослужбовець підрозділу ССО проводить операцію по знешкодженню зовнішніх датчиків противника таким чином, що вони функціонують нормально, але забезпечують його викривленими даними, і тим самим вводять противника в оману. Залежно від рівня підготовки й набутого досвіду оператора технічного засобу розвідки, він може надавати перевагу даним, отриманим від зовнішніх датчиків чи проводити адекватний аналіз обстановки. Прикладом цього є втрата пілотом літака просторової орієнтації. Його минулий досвід підказує йому, що зовнішні датчики дають реальнішу картину обстановки, ніж його власні тактильні відчуття. Тому він буде довіряти датчикам, оскільки в нього є сумніви відносно власної орієнтації. Якщо робота датчиків не викликає сумнівів, оператор може ігнорувати інші дані, які суперечать його очікуваннями. І навпаки – при частих відмовах зовнішнього датчика оператор може більше покладатися на власні почуття.

Другий метод передбачає створення сумнівів у надійності датчиків; переконання оператора, що реальні дані, які надходять від зовнішніх датчиків, не відповідають дійсності. ІО можуть бути проведені для періодичного виведення з ладу самих датчиків. Бажаним ефектом міг би бути підрив довіри до інформації, яка надходить від датчиків, та ігнорування її надходження. У той час як методи, які використовуються для спростування даних датчиків, майже ідентичні, істотна відмінність між ними полягає в часі проведення операції. Для того, аби підірвати довіру до даних, які надходять від датчиків, дії по їх знешкодженню необхідно розпочати задовго до фактичного проведення операції. Роботу, яка би забезпечила видачу спотворених даних датчиків необхідно провести достатньо правильно, щоб

факт нападу не було виявлено противником. Невиявлення фактів нападу на датчики може сприяти тривалому реалістичному сприйняттю противником інформації, що від них надходить.

Сукупний ефект цих дій відносної переваги достатньо простий: його може бути досягнуто ще до початку операції. Якщо сили забезпечуються достовірною розвідувальною інформацією, вони повинні мати значну перевагу, тобто відносну перевагу. Раптовість є обов'язковою, але вона не повинна розглядатися окремо. Раптовість не може компенсувати погану розвідку, планування та ведення бойових дій. Однак вона може бути вирішальною в завоюванні відносної переваги. Навіть якщо противник в обороні добре підготовлений, він знаходиться в невідгданому становищі, тому що не може передбачити подальшого ходу подій та не здатний взяти будь-яких додаткових заходів для підготовки до протидії нападу на датчики. Він не може взяти попереджувальних заходів проти операції, про яку йому не відомо.

Висновки

Результативність ведення бойових дій прямо залежить від здобуття переваги на початковому етапі ведення бойових дій та її підтримки протягом всього конфлікту.

Ефективність здобуття відносної переваги забезпечується заздалегідь спланованими заходами щодо проведення розвідки району майбутніх бойових дій і вивчення особливостей його соціально-етнічного складу.

Введення противника в оману забезпечує швидке завоювання відносної переваги та її тривале підтримання.

Подальші дослідження щодо підвищення ефективності проведення військової операції слід проводити в напрямках впровадження в план операції заходів, які противник не очікує та до яких він не готовий, розрахунків ймовірності здобуття перемоги та заходів, які мінімізують втрати особового складу. Актуальним є розробка алгоритму, який би включав поетапні заходи щодо переповнення противника суперечливими даними.

Література

1. Указ президента України № 390/2012 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини

України». 2. William H. McRaven The theory of special operations// thesis. Monterey.: Naval postgraduate school Monterey, California – 1999. – 232 p.

ОТНОСИТЕЛЬНОЕ ПРЕВОСХОДСТВО КАК ГЛАВНЫЙ ФАКТОР ДОСТИЖЕНИЯ АБСОЛЮТНОГО ПРЕВОСХОДСТВА В ВОЕННОМ КОНФЛИКТЕ

Андрей Владимирович Ревуцкий (адъюнкт)

Национальный университет обороны Украины имени Ивана Черняховского, Киев

Данная статья раскрывает важность достижения превосходства на подготовительном и начальном этапах военного конфликта (относительного превосходства) для завоевания абсолютного превосходства в целом, что, в свою очередь, является необходимым условием для достижения победы в вооружённом конфликте. В статье описан процесс подготовки совместной военной операции ССО и

ИО с целью завоевания относительного превосходства на этапе её планирования, необходимость заблаговременной подготовки и разработки некоторого числа моделей действий при различных условиях обстановки. При планировании и проведении операции важную роль в обеспечении информацией подразделений (частей) Сил специальных операций (ССО) и информационных операций (ИО) выполняют данные от различных источников разведки и предварительная практическая отработка действий каждым военнослужащим (группой) до автоматизма. Значимым вопросом завоевания относительного превосходства является его удержание на протяжении некоторого времени, поскольку его утрата может повлечь непредсказуемые последствия и утрату инициативы в боевых действиях.

Ключевые слова: относительное превосходство, абсолютное превосходство, разведка, информационная операция, цикл принятия решений.

A RELATIVE SUPERIORITY AS A MAJOR CONQUEST FACTOR OF AN ABSOLUTE SUPERIORITY IN A MILITARY CONFLICT

Andrii Revutckiy (Postgraduate Military Student)

National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovsky, Kyiv

This article shows the importance in obtaining the benefits at the preparatory and initial stages of the military conflict (relative superiority) to obtain an absolute superiority in general, necessary to take a victory in armed conflict. This article outlines the process of the preparation of the joint Special Operations Forces (SOF) and Information Operations (IO) military operation to obtain a relative superiority at the stage of planning, and the requirement for preliminary preparation and actions model number development under different conditions. At the stage of planning and conducting an operation the data from different sources of intelligence plays an important role in providing information for SOF and IO units as well as the preliminary training of every servicemen (group). An important issue in obtaining relative superiority is to hold it for some time considering that its loss may cause unpredictable consequences and, ultimately, the loss of combat action initiative.

Key words: comparative advantage, absolute advantage, intelligence, information operations, decision-making cycle.